

ארנון זית ויקהת רוזן

"ודבק באשתו והיו לבשר אחד"

ראשי פרקים

- א. הקדמה והצגה כללית של השיטות.
- ב. שיטת המאירי - השיטה החציונית.
- ג. שיטת הר"ן - השיטה המעשית.
- ד. שיטת התוס' והרא"ש - השיטה המפצלת.
- ה. שיטת הרמב"ם.
- ו. מעיך סיכום.

א. הקדמה והצגת השיטות

כולנו משתתפים מפעם לפעם בשמחות חתונה, ואף שרים בקול "בורא עולם בקנין השלם זה הבנין" ושירים דומים אחרים. אך לא הכל מעסיקים את עצמם בשאלה: מהו בעצם בנין זה? כיצד הוא מוקם? מדוע בעצם קיימת החלוקה הזאת לשני שלבים - קידושין ונישואין - תופעה שאיננו מוצאים בשום קנין או יצירת קשר אחרים? או במילים אחרות - מהו התהליך הקושר שני בני אדם זרים והופך אותם ל"בשר אחד"? לשאלה זו הוצעו פתרונות אחדים, ואנו נסקור כאן את העיקריים שבהם. (עיקר דיוננו יתמקד בשאלת היחס בין שני השלבים, ופחות בתוכן הרוחני של חיי הנישואין).

ראשית, נדגיש שעצם הצורך במתן זמן בין יצירת הקשר הראשוני בין בני הזוג, לבין החתונה, הוא טבעי וברור. אין אדם תופס אשה ברחוב ומחליט להתחתן איתה בו ברגע. לאחר ההחלטה להתחתן ויצירת הקשר הראשוני ביניהם (שעשוי לזכות גם בעיגון הלכתי), יש צורך בפסק זמן לשם הכנה נפשית והכנה לוגיסטית, ורק אחר כך באה החתונה, והקשר בין בני הזוג מושלם. השאלה היא מהו בדיוק אותו קשר ראשוני - הקידושין - ומהו אותו קשר סופי - הנישואין, ומהן ההשלכות ההלכתיות הנובעות מקשרים אלה.

1. השיטה ה"חציונית" - בניסוח "בעלכתי" ניתן לומר עפ"י שיטה זו, כי בקידושין קונה האדם "מחצית" מהאשה, ובנישואין קונה הוא את ה"מחצית" השניה. בניסוח קצת יותר מדויק ניתן להגדיר זאת כך: קנין האשה הוא תהליך. בקידושין נקנית

האשה במקצת, מעין "תפיסה" ראשונית, ובנישואין נגמר אותו קנין. הקידושין והנישואין הם, איפוא, פעולה אחת שהתחלקה לשניים. הסיבה לכך נעוצה, כנראה, במה שכתבנו לעיל, וככל הנראה זוהי תופעה יחידאית בדיני קנינים בתורה. את ההשלכות ההלכתיות לשיטה זו נראה בעז"ה בהמשך המאמר.

2. השיטה ה"מעשית" - עפ"י שיטה זו נקנית האשה בקידושין, ובהם בלבד. עם זאת לא מתעלמת התורה מן המציאות, לפיה בד"כ אין בני הזוג מתחילים לחיות ביחד מייד לאחר הקידושין. והלכות מסוימות, שמבחינה הגיונית שייכות לקשר הנפשי, הרגשי והמעשי ביניהם ולא לקשר הרשמי גרידא, אך מתחילות לחול רק מ"שכנסה לביתו". החופה, ה"גומרת" את הנישואין, כדברי הגמרא, אינה, אם כן, אלא "רגע קובע", שממנו והלאה מתחילים כל דיני הנישואין, ואין היא פעולה קניינית בפני עצמה. (אין זה בא לזלזל בחשיבותה של החופה, אלא להסביר מהו תוכנה העקרוני, והסבר זה עשויות להיות לו השלכות הלכתיות, שאותן נסקור בהמשך).

3. השיטה המפצלת - שיטה זו דומה לשיטה הראשונה בכך שקנין האשה מתחלק על פיה לשני שלבים. אך יש הבדל חשוב: לפי השיטה הראשונה קנין האשה אחד הוא, אלא שהוא מתחלק לשני שלבים, כפי שהוסבר לעיל. לפי השיטה המפצלת הקנין עצמו מתחלק לשני חלקים מהותיים, שיש הבדל תוכני ביניהם. ניתן להדגים זאת בעזרת בעלות על חפץ: בעלות על חפץ, כפי שהגדירו זאת אחרונים, מתחלקת לעצם הבעלות וליכולת השימוש בו; או במילים אחרות: ישנו קישור מסוים, חוקי, פילוסופי, מהותי, בין האדם לבין המשאבים שהוקצו לו משמים. אולם אין זה אומר שבאמת הם נמצאים בבעלותו המעשית. אם יהיה האדם מנוע באופן מחולט מגישה אל החפץ שלו יהיה זה פגם בבעלותו! עמ"נ לקנות קנייה שלמה צריך האדם שהחפץ יהיה שלו וגם ברשותו. פיצול כזה קיים, להבדיל, גם בקניית אשה. תחילה נוצר הקשר העקרוני, המהותי, בין השניים. הם מוגדרים מעתה "נשואים", והם כבר שייכים זה לזה, אך עדיין אי אפשר לומר שהבעלות היא שלמה

כל עוד אין הם חיים ביחד, נהנים זה מזה ומחויבים זה לזה. הקניין עצמו אינו שלם אם הוא רק "על הנייר". עתה יש צורך בקניין נוסף שיהפוך את הקשר ביניהם למעשי, וממילא לקניין שלם. הפעולה הקניינית המתאימה לשם כך מבחינת תוכנה היא, כמובן, החופה, המביעה את ה"הכנסה לביתו" ואת הפיכת הקשר ההיולטי לקשר של ממש.

ב. שיטת המאירי - השיטה החציונית

עפ"י שיטה זו, כאמור לעיל, הקידושין והנישואין הם קניין אחד, המתחלק לשני שלבים. הקניין העיקרי והסופי הוא החופה - היחוד - המציין את התחלת החיים המשותפים, והתפיסה הראשונית לקראת אותם חיים משותפים הם הקידושין.

הראיה לכך שזאת היא דעת המאירי היא מדבריו בכתובות ז: שם אומר הוא בפירוש, שיש להתיחס לשתי פעולות אלו כאל שני חלקים של קניין אחד, ועל כן אם הקידושין והנישואין נעשים ביחד (כפי שאנו נוהגים כיום), ניתן אפילו לברך את הברכות של שניהם על כוס יין אחת. "השיטה המפצלת" ודאי לא תסכים לדבריו של המאירי, שהרי לדעתה הקידושין והנישואין הם שני שלבים שונים במהותם ובתוכנם. (הוא עצמו מבהיר שלפי "חכמי הצרפתים והספרדים", החולקים עליו, וסוברים שלקידושין ולנישואין יש משמעויות שונות, גם ברכת האירוסין וברכת החתנים תצטרכנה להיות על כוסות נפרדות). לפי "השיטה המעשית" מדובר אמנם בתהליך אחד, אך בכל זאת - גם זו אינה שיטת המאירי, מפני שבכל זאת החופה אינה חלק ממשי מתהליך זה, אלא "רגע קובע" בלבד, וככזו קשה לומר שאפשר לברך עליה בכוס אחת ביחד עם הקידושין.

עתה נבאר כיצד באה שיטה זו לידי ביטוי מבחינת פירוט הדינים החלים בקידושין והדינים החלים בחופה.

קידושין (קניין חלקי)

1. נאסרת על אחרים, שהרי היא כבר תפוסה במקצת לאיש זה ומיוחדת לו, ודי בתפיסה זו, כמובן, כדי להרחיקה מאחרים.

2. אם נתקדשה לכהן היא מותרת מהתורה באכילת תרומה. כנראה, משום שלענין "קנין כספו" והקשר לשבט הכהונה די בתפיסה חלקית בלבד. (אך רבנן אסרו זאת משום שמא תשקה לאחיה ואחיותיה, או משום שמא ימצא מום באשה, ונמצאו הקידושין מקח טעות, ואכלה תרומה כזרה).

3. מקבלת את בסיס הכתובה (מנה/מאתים), שלמענו די בקשר מינימלי.

4. הבעל מפר את נדרי האשה ביחד עם האב. דין מיוחד זה נובע מן המצב המיוחד של "חצי קנויה".

חופה (קנין גמור)

1. מתחילים החיובים הממוניים (מזונות, מעשי ידיה, ירושתה וכו').

2. מותרת גם מדרבנן באכילת תרומה, שכן לא שייכות הסיבות לגזירה, שהרי לא תשקה לאחיה ואחיותיה וגם הבעל יודע כבר אם יש לה מומים או לא.

3. מותרת לבעלה בביאה [וביהודה - היחוד בבית חמיו עצמו נחשב חופה, שכן לפי המאירי לא יתכן להתיר את הביאה לפני החופה, שהיא גמר הקנין (מאירי כתובות ז:)].

4. מקבלת את תוספת הכתובה - עם השלמת הקשר ביניהם. [זוהי דעת ראב"ע בכתובות נד: , וכן ההלכה, אך לפי דעת חכמים שם גם את התוספת מקבלת כבר מן הקידושין, שכן לדעתם אין חילוק, והכל שייך כבר לקשר הראשוני].

5. בעלה מפר את נדריה לבדו, שכן עתה הוא הבעלים היחידי עליה.

6. אם זינתה - מיתתה בחנק ולא בסקילה. יתכן שהסיבה לכך היא משום שכאשר האשה תחת ידי בעלה אפשר להסתפק בהרתעה קטנה יותר.

7. אם הבעל כהן מותר לו להיטמא לאשתו (אך באירוסין היא עדיין לא היתה אשתו ממש).

שנים-עשר חודש לאחר הקידושין - אם עדיין לא נישאו משום מה, מתחילים ביניהם כמה קשרים לא מהותיים:

1. חיוב מזונות, שהוא חיוב ממוני בלבד. חכמים קבעו שהוא יתחיל בזמן זה - אולי כסנקציה לזירוז הבעל.
2. הפרת נדרים ע"י הבעל לברו, לפי ר"א בנדרים עג: אביי מסביר זאת שבעצם הפרת הנדרים אינה אלא משום ש"כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת" - והיא אכן מתחלת לנדור על דעת בעלה משעת קבלת המזונות, ולכן אין זה משנה כל כך מה המעמד המדויק שלהם והעיקר זה מה היא חושבת. רבא מסביר זאת שמדובר בבוגר שממילא אין אביה יכול להפר נדריה אלא רק בעלה, וחכמים הם שדחו את יכולת הבעל להפר עד לזמן זה (גמ' נדרים עג: ומאירי שם).
3. עפ"י משנה ראשונה (כתובות נז.) האשה מותרת באכילת תרומה גם מדרבנן. שכן כיון שהבעל מספק לה מזונות הוא מיחד לה מקום, וממילא לא תשקה לאחיה ואחיותיה. כמו"כ הוא בודקה ממומים ע"י קרובותיה, כדי שלא לזרוק כסף לשוא - ואם כן נופלות הסיבות לגזירה.

ג. שיטת הר"ן - השיטה המעשית

הקידושין הם העיקר, הם הפעולה הקושרת יחדיו את הבעל והאישה, והנישואין אינם אלא התחלת החיים המשותפים בפועל. מן התורה מצאנו שיש כמה דינים, שעל אף היות בני הזוג נשואים מבחינה רשמית, דינם שונה - עד שיתחילו חיהם המשותפים לזרום בפועל. החופה היא הרגע הקובע להתחלת החיים המשותפים הללו, ואין לה משמעות קנינית אלא משמעות מעשית בלבד. קביעה זו באה לידי ביטוי בכך, שלעיתים יכולה האישה להיחשב נשואה לדברים מסוימים גם ללא חופה.

הר"ן בנדרים עג אומר: שכאשר עברו שנים-עשר חודשים אחרי הקידושין, הרי היא "נשואה לקצת דברים", אעפ"י שעוד לא היתה חופה, ומכאן ראייה שהר"ן סובר כשיטה זו.

הבסיס להבדלי הדינים בין הקידושין לנישואין הוא, איפוא, ההנחה שכבר בקידושין הם נחשבים "נשואים" לכל הדינים הדורשים סטטוס כזה, ואילו הלכות הקשורות לקשרים האישיים בין בני הזוג וליצירת בנין חיהם המשותפים, ולא למעמד הרשמי של הקשר ביניהם, מתחילות לחול רק מן הנישואין, וכפי שיפורט להלן.

קידושין (קנין האישה)

1. נאסרת על אחרים, שכן היא במעמד של "אשת איש". ואם עברה על כך - חייבת סקילה.
2. אם נתקדשה לכהן היא מותרת מהתורה באכילת תרומה. זאת משום שמעמדה הוא כבר כאשת כהן, והיא שייכת לגמרי לשבט הכהונה (אך חכמים אסרו זאת, מהסיבות, שהוזכרו לעיל בשיטת המאירי).
3. הביאה מותרת, אלא שנהגו להימנע מכך עד התחלת החיים המשותפים, וביהודה אכן התירו זאת גם בפועל. לדעת ר' יהודה הביאה מותרת רק בתנאי שתלווה בברכת חתנים, ולדעת חכמים אין צורך בכך (כתובות ז: , ואין ר"ן שם). ברור שהצורך בברכת חתנים (לפי ר' יהודה) איננו משום קנין, אלא מסיבה אחרת, שהרי ברכה אינה יכולה ליצור פעולה קנינית! (הצורך בברכה הוא אולי כ"ברכת המצוות" או כ"ברכת הנהנין" או מכל סיבה אחרת, אך, כאמור, אין לזה משמעות לענין הקנין).
4. מקבלת את בסיס הכתובה (מנה/מאתים), שהוא "תנאי בית דין" - פונקציה של הקשר הרשמי ביניהם.
5. הבעל יכול להפר את נדריה. אולם, למרות שהם כבר נשואים, עדיין מפר הוא ביחד עם אביה, שכן היא נודרת גם על דעת אביה כל זמן שלא התחילה לחיות עם הבעל.

חופה (התחלת החיים המשותפים)

1. מתחילים החיובים הממוניים שביניהם (מזונות, מעשי ידיה, ירושתה וכו'), שכן נושא הקשר הממוני ביניהם שייך לחיים המשותפים, ונובע מהצורך ב"עבודת צוות" ובניהול בית אחד ביחד (ואכמ"ל לגבי כל הפרטים).
2. מותרת גם מדרבנן באכילת תרומה, שהרי החששות שגרמו לגזירה אינן שייכות עוד.
3. מתחיל חיוב עונה, שאף הוא שייך, כמובן, ליצירת חיים משותפים וקשר רגשי ביניהם.
4. מקבלת את תוספת הכתובה, שכן "לא כתב לה אלא על חיבת חופה" - חיבת היוצרות הקשר ביניהם, ולכן חיוב זה מתחיל רק בנישואין. [זוהי דעת ראב"ע, אך חכמים סוברים שהתוספת איננה דוקא על חיבת חופה, אלא גם היא שייכת לעצם קשר הנישואין ביניהם].
5. הבעל מפר את נדרי האשה לבדו, שכן "כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת". סיבת הדבר היא בעיקר מפני שהנדרים יכולים להרוס את החיים המשותפים, משום שלא יתכן שלאחד יהיה מותר לאכול או לעשות כל מיני דברים ולשני לא, אא"כ זה בא בהסכמה. ולכן האשה נודרת על דעת בעלה, והוא אכן יכול להפר את נדריה. בעיה זו הופכת לבעייתית ביותר רק בחיים המשותפים בפועל, ולכן רק בחופה מקבל הבעל את הזכות המלאה להפר את הנדרים (אם כי הבעיה קיימת במידה מסוימת גם קודם לכן, שהרי בכל זאת הוא בעלה, ולכן בקידושין גם האב וגם הבעל מפירים).
6. אם זינתה - מיתתה בחנק. יתכן שזה מפני שכיון שהיא תחת ידי בעלה אפשר להסתפק בהרתעה קטנה יותר.

7. אם הבעל כהן, מותר לו להיטמא לאשתו. יתכן שזה משום שכל ההיתר נובע מהקושי הרגשי העצום באיסור ההיטמאות כשמדובר באדם קרוב, ולכן התירה זאת התורה. קושי נפשי זה קיים רק משהחלו החיים המשותפים בפועל, ולא די ביצירת קשר רשמי וחוקי על מנת שהאדם יתחיל גם לחוש כך.

8. גם חופה שאינה ראויה לביאה (נידה) נחשבת חופה, שכן העיקר זה הטקס כ"רגע קובע", ופחות חשוב האקט של היחוד או הביאה [ותוספת הכתובה שהיא על דעת חובת ביאה תתחיל רק כשתיטהר] (כתובות נו: ור"ן שם).

שנים-עשר חודש לאחר הקידושין - גם אם עדיין לא נישאו משום מה, זהו בכל זאת פרק זמן מספיק, כדי שהם יתחילו כבר להיחשב נשואים לדברים מסוימים:

1. החובות הממוניים (מזונות, מעשי ידיה וכו') מתחילים לחול.

2. לפי דעת ר"א הבעל יכול להפר את נדריה, ולפי דעת חכמים אינו יכול עד החופה. כנראה המחלוקת ביניהם היא, האם הנדרים הם בין הדברים, שלענינם היא נחשבת נשואה כבר ב-י"ב חודש, או לא (נדריים עג: ור"ן שם).

3. עפ"י משנה ראשונה (כתובות נז') - אוכלת בתרומה. עפ"י רבה זה כמו דעת ר"א בנדריים, וחכמים קבעו את דבריהם בתרומה, עפ"י מסגרות הדאורייתא הקיימות בנדריים. עפ"י אביי זה לאו דווקא כדעת ר"א, וחכמים התירו לאכול תרומה ב-י"ב חודש, שכן עם מתן המזונות נופלות סיבות הגזירה, כפי שהסברנו לעיל בשיטת המאירי. (גם זה בנדריים עג: ובר"ן שם).

ד. שיטת התוס' והרא"ש - השיטה המפצלת

הקידושין קונים את עצמותה של האשה, ויוצרים קשר ראשוני בין בני הזוג, אך עדיין קשר זה הוא בכח. החופה היא קנין שני, קנין ההופך אותם לבני זוג בפועל, על כל המשתמע מכך. (כפי שהסברנו בהרחבה לעיל).

הראיה לכך שתוס' והרא"ש רואים בחופה אקט קניני ולא רק "רגע קובע" (כ"ר), ומצד שני שאקט קניני זה אינו סתם המשכן של הקידושין (מאירי) אלא פעולה בעלת מהות נפרדת, היא מן התוס' בקידושין ה: ד"ה חופה, וכן מתוס' הרא"ש באותו מקום. שם שואלים הם: מדוע לא נאמר שכסף יוכל לגמור את הנישואין בק"ו מחופה, מה חופה שאינה מבצעת קידושין - גומרת את הנישואין, כסף שמבצע קידושין - אינו דין שיגמור את הנישואין? על כך הם עונים: זה לא יתכן, שכן "מאי אולמיה דהאי כסף מהאי כסף". כלומר: עצם ההו"א של תוס' מראה שאין החופה רק "רגע קובע" להתחלת החיים המשותפים (שהרי בכסף לא שייך כלל שהוא יהווה רגע קובע כזה, שהרי אין הוא קשור ליצירת חיים משותפים!) תשובתו של תוס' היא, ששתי פעולות הקנין חייבות להיות שונות זו מזו, ולא יתכן שנחזור על אותה פעולה פעמיים, כיון שמהותם של שני החלקים שונה. הרא"ש גם מדגיש שם בפירוש, שהקידושין והחופה הם שתי מהויות נפרדות, שאינן יכולות ללמוד מזו על זו.

מבחינת הבדלי הדינים בין הקידושין לנישואין דומה שיטה זו לשיטת הר"ן, בהבדלים קלים. בקידושין הם נחשבים "נשואים" מבחינת הדינים הדורשים סטטוס כזה, ובחופה הם נחשבים נשואים מבחינת הקשר בין השנים, כפי שיפורט להלן:

קידושין (קנין היולי והפיכת כל אחד מהם ל"אדם נשוי")

1. היא נאסרת על אחרים, שכן היא במעמד של "אשת איש". ואם עברה על כך - חייבת סקילה.

2. אם נתקדשה לכהן היא מותרת מהתורה באכילת תרומה, שכן היא מוגדרת כאשת כהן מבחינת המעמד והקדושה הכרוכים בכך (אם כי חכמים אסרו זאת, מהסיבות שהוזכרו לעיל בשיטת המאירי).

3. עקרונית היא מותרת בביאה לבעלה, שכן היא כבר איננה בגזירת "פנויה", שהרי אף אם איננה ממש אשתו - גם פנויה איננה. עם זאת, כיון שהיא עדין לא אשתו ממש, היא אסורה בלא "ברכת חתנים" המעמידה אותם על מהות הקשר ביניהם (תוס' כתובות ז: ד"ה "רבי").

4. קבלת את בסיס הכתובה (מנה/מאתים). כנראה, משום שזוהי תקנת חכמים, שאשה שהיתה נשואה ופסקו נישואיה - מקבלת סכום זה, כתוצאה ממחויבות בסיסית של הבעל. אין זה נובע דוקא מן הקשר האישי ביניהם, אלא מהתפרקות מצב הנישואין ששרר ביניהם.

5. בעלה יכול להפר הנדרים יחד עם האב. העקרון העומד מאחורי יכולת להפר נדרים הוא "כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת" (נדרים עג:), וכאן, כיון שהיא כבר קשורה אליו, אד עדין איננה ממש אשתו, היא נודרת על דעת בעלה ואביה גם יחד.

חופה (קנין מעשי, יצירת הקשר הבינאישי והפיכת השנים לזוג נשוי)

1. מתחילים החיובים הממונים (מזונות, מעשי ידיה וכו'), הנובעים, כמובן, מהקשר האישי בין בני הזוג, ולא ממעמד ה"נשואה".

2. מותר גם מדרבנן באכילת תרומה, שהרי סיבות הגזירה אינן שייכות עוד.

3. מותרת בביאה לבעלה אפילו בלא ברכה, שכן עכשיו היא אשתו לכל דבר, ואי אפשר למנוע זאת ממנו (כתובות ז: תוד"ה "רבי"). מסתבר שיצטרך לברך, אך אין זה לעיכובא. כמו"כ מתחיל חיוב עונה, שאף הוא נובע מהקשר האישי ביניהם.

4. מקבלת את תוספת הכתובה, שאותה מעניק לה הבעל "על חיבת החופה". [זוהי דעת ראב"ע, אך לדעת חכמים תוספת הכתובה אינה שונה מבסיס הכתובה, והכל נובע מהיווצרות הקשר הראשוני ביניהם, ולא מן הקשר האישי והרגשי].

5. בעלה יכול להפר את נדריה לברו, שכן עתה, משהפכו לזוג נשוי במלוא מובן המילה, היא נודרת רק על דעת בעלה.

6. אם זינתה - מיתתה בחנק. כנראה הסיבה היא כנ"ל - שכיוון שהיא תחת ידי בעלה יש פחות צורך בהרתעה.
7. אם הבעל כהן מותר לו להיטמא לאשתו. כנראה, משום שהיתר זה נובע מן הקשר הממשי ביניהם כזוג נשוי בפועל, על כל המשמעות הרגשית הכרוכה בזה, ואין ההיתר שייך כשהקשר הוא רק בכח.

שנים-עשר חודש לאחר הקידושין - אם עדיין לא נישאו, מתחילים לחול ביניהם כמה קשרים לא מהותיים:

1. מתחיל חיוב המזונות, כנראה, כאמצעי לחץ על הבעל, או כדי לאפשר לאשה להתפרנס בנחת, כפי שהיא מצפה כבר זמן רב, וכך לא תפסיד מהתעכבותו של הבעל. אך מ"מ אין זה נובע משינוי של ממש בקשר ביניהם.
2. לפי ר"א בנדירים עג: יכול הבעל להפר את נדריה כבר לאחר י"ב חודש. יתכן שזה כמאירי, שמדובר בכוגרת, המנותקת מאביה, ויתכן שזה כרשב"א - שאכן בעינן שיעשו חופה. כמו"כ יתכנו פירושים נוספים, אך התוס' והרא"ש עצמם אינם מתיחסים לבעיה זו.
3. לפי משנה ראשונה (כתובות נז) מותרת גם מדרבנן לאכול תרומה. זאת משום שעם מתן המזונות יורדות החששות שגרמו לגזירה, וחוזר דין הדאורייתא שארוסה מותרת בתרומה - כפי שהסברנו לעיל בשיטת המאירי.

ה. שיטת הרמב"ם

גם מדברי הרמב"ם נראה כשיטת התוס' והרא"ש - השיטה המפצלת. כהל' אישות פ"א ה"א אומר: "יקנה אותה תחילה בפני עדים, ואח"כ תהיה לו לאשה". כלומר: יש שלב של קניית האשה, ויש שלב שבו היא הופכת לאשתו בפועל. ומה קורה בכל שלב? בפ"א ה"ג אומר הרמב"ם: "וכיון שנקנית האשה ונעשית מקודשת... הרי היא אשת איש..." (מעמד), ובפ"י ה"א אומר: "והבא על

ארוסתו לשם נישואין אחר שקידשה, משיערה בה קנאה, ונעשית נשואה והרי היא אשתו לכל דבר" (קשר בינאישי). יש להדגיש שאין זה כשיטת הר"ן, שהרי אומר הרמב"ם: "משיערה בה קנאה" - ומכאן שהוא רואה את הנישואין כאקט קנייני, ולא רק כ"רגע קובע" להתחלת החיים המשותפים. לגבי פרטי הדינים יתכנו הבדלים קלים בין הרמב"ם לבין התוס' והרא"ש, אך לא נאריך בזה כאן.

ו. מעין סיכום

נחזור לכותדת המאמר, ונשאל: מתי, איפוא, דבקים האיש והאשה זה בזה והופכים ל"בשר אחד"? הר"ן יענה על שאלה זו: בקידושין, והחופה אינה אלא אקט של התחלת החיים המשותפים.

המאירי ענה על שאלה זו: בחופה, והקידושין מהוים "תחנת ביניים" ותפיסה ראשונית לקראת הפעולה העיקרית, שהיא החופה.

הרמב"ם, התוס' והרא"ש יענו על שאלה זו, שישנו קשר היולי שנוצר בקידושין, וקשר מעשי שנוצר בחופה. ואולי, לדעתם, זהו פשר הכפילות שבפסוק: "ודבק באשתו" - זהו הדיבוק הרשמי, "והיו לבשר אחד" - זהו הדיבוק הממשי והסופי.